

PRAVNI POREDAK I NORMATIVNE HIJERARHIJE

Izv. prof. dr. sc. Luka Burazin

Literatura:

R. Guastini, *Sintaksa prava* (2018), str. 211-232

PRAVNI POREDAK

- pojmovi pravnog poretka
- 1) pr. poredak kao skup normi
- 2) pr. poredak kao skup institucija

PRAVNI POREDAK

1) pravni poredak kao skup normi

- "norma" kao a) iskaz i b) značenjski sadržaj iskaza

a) pravo kao skup odredbi

- pravo kao skup normativnih tekstova
- pravo kao diskurs zakonodavca u materijalnom smislu
- površinska analiza prava

b) pravo kao skup normi u pravom smislu riječi

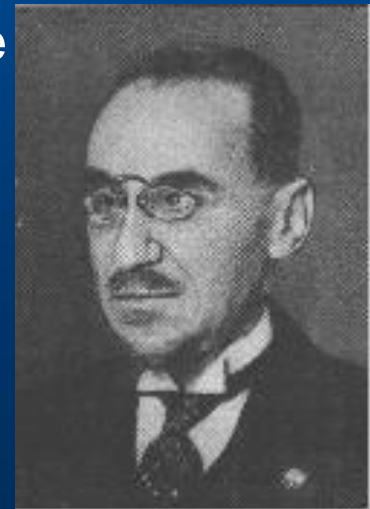
- višeznačnost odredbi + neizražene norme
- tumačenje → pripisivanje značenja → norma
- pravo kao skup normi (*protumačenih* odredbi)
- norme su plod a) zakonodavstva (u mat. smislu) + b) tumačenja i c) pr. konstruiranja (neizražene norme)

PRAVNI POREDAK

2) pravni poredak kao ukupnost institucija

- npr. ustavno pravo kao skup ustavnih organa
- nepostojanje institucije → pr. praznina
- npr. "nepostojanje" Ustavnog suda zbog neizbora novih ustavnih sudaca
- no: institucija je normativan pojam!
  - identifikacija pojedinca ili kolegija kao institucije isključivo na temelju odgovarajućih utemeljujućih normi
  - svedivost postojanja institucije na skup normi kojima se uređuje njezino funkcioniranje

Santi Romano
(1875-1947)

PRAVNI POREDAK

- **pravni poredak kao "sustav"**
  - pravo kao *uređeni* skup normi (= sustav normi)
  - "sustav" u smislu logički dosljedne, vrijednosno povezane (i potpune) cjeline
  - vrijednosna suvislost: svedivost svih normi na jedinstvena načela i vrijednosti
    - pr. poredak plod različitih pol. doktrina i pr. politika tijekom vremena
  - logička dosljednost: odsustvo antinomija
    - norme se donose u različitim trenucima, okolnostima i od različitih normotvoraca (sukladno različitim politikama)
  - no: "sustav" (ili, bolje, mikrosustavi) nije datost, nego plod usustavljajućih aktivnosti pravnika

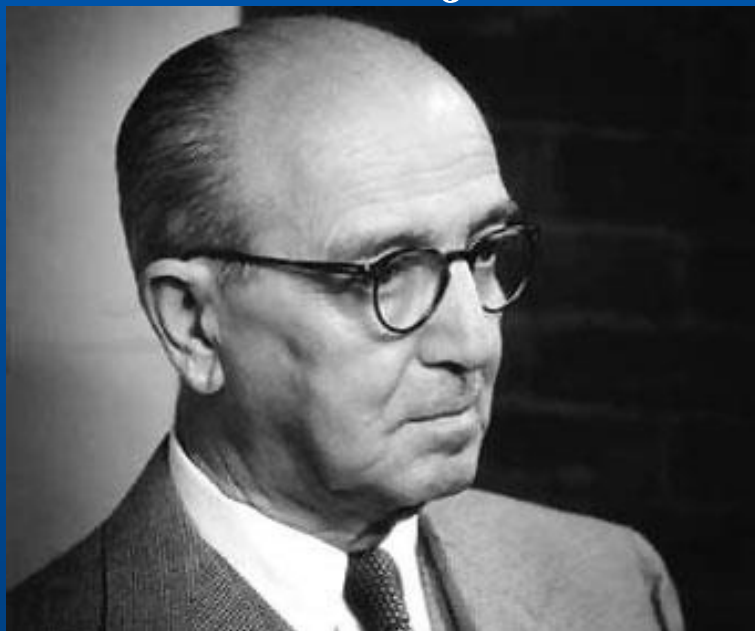
HIJERARHIJSKI ODNOSI

- hijerarhijska struktura poredaka (Kelsen, Merkl)
- Kelsen: odnos između normi o proizvodnji prava i u skladu s njima proizvedenih normi
  - pojmovni odnos (i u slučaju mekog ustava)
  - Hart: "norme o normama"
  - no: predmet n. o proizvodnji zapravo su normativni akti
- Merkl: odnos između dviju normi od kojih jedna drugoj ne može valjano proturječiti, ograničiti joj doseg ili je ukinuti
  - pravni uvjet (u slučaju odnosa ustav-zakon): kruti ustav
- svi hijerarhijski odnosi prethode tumačenju?

HIJERARHIJSKI ODNOSI

Adolf Julius Merkl (1890-1970)
Austrija

Hans Kelsen (1881-1973)
Austrija

NORMATIVNE HIJERARHIJE

- vrste hijerarhijskih veza između normi
- 1) strukturne ili formalne hijerarhije
- 2) materijalne ili supstancijalne hijerarhije
- 3) logičke ili jezične hijerarhije
- 4) vrijednosne hijerarhije

Riccardo Guastini (1946-)
Italija

NORMATIVNE HIJERARHIJE

- 1) strukturne ili formalne hijerarhije
  - između n. o proizvodnji i njima proizvedenih normi
  - dinamička struktura pr. poretka
  - N1 (n. o proizvodnji) → N2 (proizvedena norma)
    - N1 = n. o nadležnosti + n. o postupku
    - N1 strukturno (formalno) viša od N2
    - N1 ne utječe na sadržaj N2
    - npr. NU o zakonod. vlasti i zakonod. postupku → NZ
    - npr. NZ o uredbod. vlasti → NUr

NORMATIVNE HIJERARHIJE

2) materijalne ili supstancijalne hijerarhije

- između dviju normi kada treća norma određuje da je jedna od njih nevaljana ako je u sukobu s drugom
- N3: N1 → N2 ("hijerarhija izvora")
  - N3 = I2 ne može proizvesti norme suprotne I1 (npr. čl. 30. Zakona o Vladi)
  - N3 = sud je ovlašten neprimijeniti ili poništiti norme iz I2 ako su suprotne normama iz I1 (npr. čl. 37. ili čl. 55. Ustavnog zakona o US)
  - N3 = postupak mijenjanja I1 je složeniji od postupka mijenjanja I2 (npr. čl. 82. i 149. Ustava RH)
  - N2 ne može poprimiti sadržaj koji je nespojiv s N1
- f. h. → (u pravilu) m. h. (ali: meki ustav!)

NORMATIVNE HIJERARHIJE

3) logičke ili jezične hijerarhije

- između dviju normi kada se jedna (metajezično) odnosi na drugu
  - $N1 \rightarrow N2$
    - ako N1 *navodi* N2 (metajezik – jezik-predmet)
    - N1 logički ili jezično viša ("odnosi se na") od N2
    - N1 (metanorma) $\rightarrow$ N2 (norma)
    - npr. ukidajuće n., n. o autent. tumačenju, upućujuće n.
    - ali i: sankcionirajuće n., zakonske definicije, n. o pr. djelovnosti normi

NORMATIVNE HIJERARHIJE

4) vrijednosne hijerarhije

- između dviju normi kada tumač jednoj pridaje višu vrijednost u odnosu na drugu
  - $N1 \rightarrow N2$
    - N1 viša na temelju tumačeve poredbene vrijed. ocjene
    - npr. N1 (načelo ug. odnosa) $\rightarrow$ N2 (pravilo o ug. o najmu)
  - ako su N1 i N2 spojive:
    - N1 je opravdanje (*ratio*) N2; N2 je konkretizacija N1
    - N1 usmjerava primjenu N2 (prilagođ. tum., implicitne izn.)
  - ako su N1 i N2 nespojive:
    - odluka o (*ad hoc*) neprimjeni (npr. sukob ustavnih načela)₂
    - odluka o nevaljanosti (npr. vrhovna načela – obične u. n.)

NORMATIVNE HIJERARHIJE

- normativne hijerarhije i valjanost
  - formalna hijerarhija i formalna (ne)valjanost
  - materijalna hijerarhija i materijalna (ne)valjanost
- meki ustav
  - nevaljan zakon koji nije proizveden u skladu s ustavom propisanim postupkom
- kruti ustav
  - nevaljan zakon a) koji nije proizveden u skladu s ustavom propisanim postupkom + b) čiji je sadržaj u suprotnosti s ustavnim normama

”NADREĐENOST” USTAVA

- ustav kao *najviši* izvor pr. poretka
- 1) ne postoje ustavu ni formalno ni materijalno nadređene norme
  - vrijedi i za krute i za meke ustave
- 2) ustavom se neposredno ili posredno uređuje proizvodnja svih ostalih izvora istog poretka
  - strukturna nadređenost ustava ostalim izvorima
  - vrijedi i za krute i za meke ustave
- 3) nijedan drugi izvor ne može ustavu valjano proturječiti
  - materijalna nadređenost ustava ostalim izvorima
  - vrijedi isključivo za krute ustave

SAMOOBVEZIVANJE ZAKONODAVCA?

- obvezuje li budućeg zakonodavca (u uređenju mekog ustava) zakonodavni postupak uređen običnim zakonom?
  - Z1 (zakonod. postupak) i Z2 (radni odnosi)
  - Z2 nije donesen u skladu s postupkom iz Z1

- intuitivni odgovor: Z2 ne može biti nevaljan
  1. (navodno) nema hijerarhijskog odnosa
  2. "lex posterior derogat legi priori"
  3. Z2 prešutno ograničio doseg ili ukinuo Z1

SAMOOBVEZIVANJE ZAKONODAVCA?

- uvjerljiviji odgovor: Z2 je nevaljan
  1. treba razlikovati ukidanje norme i/ili ograničavanje dosega norme od *kršenja* norme
    - zakonodavac ima pravo ukinuti ili ograničiti raniji zakon, ali ne ga i prekršiti
  2. prešutno ukidanje i ograničavanje su pojave koje nastaju kada dvije norme uređuju *isto* č.s. na dva nespojiva načina
    - Z1 uređuje z. postupak, a Z2 radne odnose
  3. između Z1 i Z2 postoji *formalna hijerarhija!*
- dakle: zakonodavac može obvezati sama sebe

HVALA NA POZORNOSTI!

K R A J